

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. VIII. Ad Valorem Sponsalium jus positivum exigit septennium,
completum die ultimo; malitia tamen supplet ætatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

septennium, ut edissero Concluf. fequenti, quæ talis est :

CONCLUSIO VIII.

Ad Valorem Sponsalium jus pofitivum exigit feptennium completum die ultimo; malitia tamen fupplet ætatem.

fit, non fufficit, nifi intelligat quid agatur: fepe enim accidit, ut non intelligant in ea ætate, fed in 9. annis tantum, vel in 10. fed fola ætas 12. annorum, vel 14. fufficit; tunc enim bene intelligunt, nifi fint furiofi.

Tota itaque ratio hujus Conftitutionis eft; quia ante illam ætatem ordinariè non eft ufus rationis, fufficiens ad peccandum mortaliter, qui tamen requiritur ad contractum, & poft feptennium communiter advenit talis ufus rationis, tam viris, quàm foeminis; unde in ipsis non eft diverfitas temporis neceffarii ad contrahenda fponfalia; fécus ad contrahendum Matrimonium, quia foemina citius pubefcit, quàm vir.

Si autem à me quæritur; an fufficiat ille ufus rationis, qui fufficit ad peccandum mortaliter? Refpondeo citius affirmative, juxta dicta Concluf. 6. ubi fufius probavimus, fufficere ad fponfalia eam deliberationem, quæ fufficit ad peccandum mortaliter. Nihilominus contrarium videtur docere S. Thomas 4. dift. 27. q. 2. a. 2. ad 2. ibi: Et ideo dicendum, quod ad peccatum mortale fufficit etiam confenfus præfens, fed in fponfalibus eft confenfus in futurum: major autem rationis difcretio requiritur ad providendum in futurum, quàm ad confentiendum in unum præfentem actum, & ideo ante poteft homo peccare mortaliter, quàm poffit fe obligare ad aliquid futurum. Doctorem Angel. fequitur Bonac. hic q. 1. p. 4. n. 4. cum Aliis, quos citat.

Verùm enim verò cum ufus rationis non ad aliud requiratur, quàm ut fponfalia poffint eße deliberata; & fecundùm Bonac. ibidem p. 1. n. 4. tanta dumtaxat requiratur deliberatio, quanta fufficit ad peccatum mortale; nefcio, quare non fufficiat ille ufus rationis, qui fufficit ad peccandum mortaliter. Unde fententiam noftram docet Sanchez fup. difp. 16. n. 15. eamque probabiliorẽ appellat Dicaftillo hic difp. 1. n. 264.

Probat autem à Sanchez, Primo: quia ufus rationis fatiſt eſt ad obligandum fe per votum folemne Ordinis facri, quod tamen eſt perpetuum, & per votum fimplex Religionis, quæ eſt obligatio ſtatùs perpetui, & major, quàm fponfalium; quia votum annexum Ordini ſacro nullo modo ſolvi poteſt, niſi per difpenſationem Pontificiam: votum etiam illud Religionis indiget eadem difpenſatione, vel paternâ irritatione, nec poteſt propriâ voluntate pueri diſſolvi; at fponſalia ſolâ pueri voluntate pueris facti dirimi poſſunt.

Probat 2. quia ſi ea temporum providentia, quàm poſtulat alia ſententia deſideraretur, incautè præſcriptum eſſet feptennii tempus; eâ enim tenerimâ ætate, præſentium non habet puer providentiam, nedum futurorum, & vix eo rationis uſu gaudet, ut capax

257. Probatur Concluf. 1. ex cap. 4. de Sponſ. in p. 1.

258. Probatur ex 15. eod.

6. Probatur ex 13. eod.

259. Quarta probatur ex 1. 4. ff. de Sponſal.

260.

An fufficiat ufus rationis, qui fufficit ad peccandum mortaliter. S. Tho.

Bonacina;

261.

Probatur pars affirmans.

262.

Secunda probatio.

pax sit lethalis culpæ Ita Sanchez. Citans pro se omnes illos Auctores, qui absolute docent, usu rationis præveniente, posse sponsalia contrahi ante septennium.

Ut quid ita? Nam dicere possent, etiam ante septennium aliquando posse inveniri in pueris illum usum rationis, quem requirit S. Thomas, & tali casu posse contrahi sponsalia ante septennium. Melius pro sententia Sanchez allegantur omnes illi DD. qui tenent, sufficere ad sponsalia illam deliberationem, quæ sufficit ad peccandum mortaliter.

263. Sufficit quòd ultimus dies septennii sit inceptus.

Sed progrediamur ad 2. partem Conclusionis, quæ exigit completionem septennii die ultimo, id est, requiritur quòd ultimus dies septennii saltem sit inceptus, & videtur sufficere; eo semper salvo, ut addit usus rationis, de quo statim egimus; nam sponsalia contrahi debent, ut patet ex dictis Conclus. 6. liberâ & propriâ voluntate; non quòd parentes non possint pro filiis aut filiabus sponsalia contrahere, hoc quippe falsum est, ut statim apparebit ex jure; sed quòd nisi accedat consensus liber filiorum vel filiarum, sponsalia ab aliis contracta non valeant.

Cap. un. de Despons. impub.

Patet ex cap. un. de Despons. impub. in 6. §. fin. Porro ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expressè consenserint vel tacite, ut si presentes fuerint, nec contradixerint, obligantur. & ex eis oritur justitia publicæ honestatis. Ex est idem, si filii tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorantes, eadem sponsalia potest scientes ratificaverunt tacite vel expressè: alias ex sponsalibus contractis à parentibus pro filiis, nec ipsi filii obligantur, nec publicæ honestatis justitia inde surgit.

264. Probatur ex l. 5. ff. Qui testam.

Itaque (salvo semper usu rationis) probatur, quòd sufficiat ultimum diem septennii esse inceptum, arg. leg. 5. ff. Qui testamenta facere possunt &c. quæ talis est: A qua ætate testamentum vel masculi vel foemine facere possunt, videamus. Verius est, in masculis quidem quartumdecimum annum spectandum: in foeminis verò duodecimum completum. Utrum autem excessisse debeat quis quartumdecimum annum, ut testamentum facere possit? an sufficit completum? Propono aliquem Kalend. Janua. natum, testamentum ipso natali suo fecisse quartodecimo anno, an valeat testamentum? Dico valere. Quod ita constitutum fuit in favorem testamenti; cum autem sponsaliorum & Matrimonii favor non sit minor, idem in his potest censei constitutum. Ita Sanchez supra n. 2. cum Aliis, quos citat, & sequitur Dicastillo supra n. 249.

Sanchez. Dicastillo.

265. Oppositum de Matrim. docet Pontius.

Oppositum de Matrim. docet Pontius lib. 7. cap. 65. n. 1. in fine ibi: Imò existimo nec satis esse, ut completa ætas censeatur, ultimum diem inceptum esse, quando malitia

non supplet ætatem, ut de anno probationis dicendum est. Neque obstat, quòd jure civili alia sit dispositio in testamentis. Quod enim à jure civili ad Canonicum in hac re argumentum desumi potest? aut à testamentis ad Matrimonia, ubi est (forte debet esse: ubi non est) expressa decisio Pontificum? Hæcille de ætate requisita ad Matrimonium.

Porro de ætate, requisita ad sponsalia, sic docet idem Auctor lib. 12. c. 5. n. 3. Requiritur completum septennium, quando non constat malitiam gratem, supplere. Itaque non habet hic locum illa vulgaris Regula: Parum pro nihilo reputatur. Exigit enim jus completum septennium. Sufficiet tamen dies ultimus inceptus favore Matrimonii, sicut diximus supra lib. 9. de bimestri spatio, ad deliberandum dato. Ita Pontius.

Sed quæ ratio disparitatis? Si in sponsalibus favore Matrimonii sufficit dies ultimus inceptus, cur non etiam eodem favore in ipso Matrimonio? An fortè jus Canonicum uspiam requirit majus complementum ætatis Matrimonialis, quàm sponsalitiæ? Pontius pro se loquatur. Lib. 7. c. 65. n. 1.

266. Inquiritur ratio disparitatis.

Certum, inquit, est, jure civili requiri annum 14. in viro, in foemina 12. ad validè contrahendum, juxta quòd judicium ferendum erit de non subditis Ecclesiæ. Jure quoque Canonico eadem ætas requiritur ad validè contrahendum. Cap. Continebatur, cap. Attestationes, cap. Ex litteris, cap. Puberes, de Despons. impuberum. In quibus Canonibus expenditur, nondum puellam expleffe 12. annum, nec puerum 14. quod non esset opus considerare, si ultimus annus inchoatus sufficeret. Hæc ille.

Cap. 6. de Despons. impub. C. 10. eod.

Subdo verba singulorum jurium, quæ possunt facere ad hoc propositum. Cap. Continebatur, sic dicitur: Si autem fuerit ætatis proxima, ut in undecimo vel circa duodecimum annum, & cum suo assensu desponsata, & cognita ab eodem viro, separari non debet. Cap. Attestationes, ita lego: Consultationi tuæ taliter respondemus, quòd si mulier per idoneos testes probare nequiverit, quòd post 14. annum ætatis suæ vel circa finem 14. anni, prædictus juvenis consensisset in eam, ab ipso juramento recepto, quòd postquam ad legitimam ætatem pervenit, ipsam habere non consensit uxorem, ab impetitione mulieris eum potes & debes absolvere, & ad alia vota utrique dare licentiam transundi. Cap. Ex litteris. habentur hæc verba: Cum autem dictus puer nondum ad 14. annum pervenerit, nec ad eandem carnaliter accessum habuerit: Discretionis tuæ taliter respondemus, quòd si puella commonita, ut donec compleat idem puer annum 14. expectet, non duxerit expectandum, ei secundum ea, quæ proposita sunt, accipiendâ alium virum, liberam tribuas facultatem. Denique cap. Puberes, loquitur sub hac forma ver-

C. 11. eod.

C. 3. eod.

verborum: Puberes à pube sunt vocati, id est, à prudentia corporis nuncupati, quia hæc loca primò lanuginem ducunt. Quidam tamen ex annis pubertatem existimant: id est cum esse puberem, qui 14. annos implevit, quamvis tardissimè pubescat.

Fatemur itaque, quòd in can. Ex literis, expenditur, puerum nondum compleisse annum 14. similiter in can. Puberes, quòd ille sit, secundum aliquos, puber, qui 14. annos implevit, & ideò non sufficit ultimum annum esse inchoatum. Sed nunquid inde benè inferitur: ergo etiam non sufficit, ultimum diem anni esse inceptum? Certè in testamentis talis Consequentia non valeret, ut constat ex d. leg. A qua etate, ergo neque valet in Matrimonio aut sponsalibus. Cùm ergo per d. leg. ni testamentis sufficiat, ultimum diem ultimi anni esse inceptum, estò eodem jure requiratur annus 12. & 14. completus; quid ni idem satis sit in Matrimonio & sponsalibus, estò jus Canonicum requirat annum 12. & 14. completum pro Matrimonio, & septennium completum, pro sponsalibus? Non video quid obstat: saltem speculativè loquendo.

Dices; Professio Religiosa requirit annum 16. & annum probationis de momento in momentum completum, ita ut invalidè profiteretur, qui ultimo die anni profiteretur; argum. leg. 3. ff. de Minoribus. §. 3. Minorem autem 25. annis natu, videndum, an etiam diem natalis sui adhuc dicimus, ante horam, quà natus est, ut si captus sit restituatur. Et, cum nondum compleverit, ita erit dicendum, ut à momento in momentum tempus spectetur. Ergo similiter dicendum in casu proposito, septennium requisitum ad valorem sponsalium, à momento in momentum spectandum esse.

Respondeo negando Consequentiam. Rationem disparitatis do; quòd hic certum tempus statuatur, quia ante illud contrahens non putatur idoneus; tunc autem jura favent valori actuum, ut patet ex leg. A qua etate, supra allegata. At verò in casu Antecedentis certum tempus statuitur, tum in favorem Novitii, ut possit restitui in integrum seu in libertatem suam; tum etiam in favorem Religionis, ut habetur cap. Ad Apostolicam. 16. de Reg. ibi: *Questionibus tuis taliter respondeamus, quòd licet tempus probationis à SS. PP. sit indultum non solum in favorem conversi, sed etiam Monasterii &c.*

Ergo sicuti favore minoris etatis in d. leg. 3. ff. de Minor. inspicitur tempus de momento in momentum, ut si minor 25. annis captus sit, restituatur; simili profectò favore in lege Conc. Trident. sess. 25. de Reg. cap. 15. In quacumque Religione, tam virorum, quam

mulierum, Professio non fiat ante 16. annum expletum, nec qui minore tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione fuerit, ad Professionem admittatur; in hac, inquam, lege meritò spectatur tempus de momento in momentum. Ut autem simile quid fiat in Matrimonio aut sponsalibus, nulla est necessitas, sed potius congruit, ut favore Matrimonii contrarium fiat, sicuti fit favore ultimæ voluntatis.

Sed contrà, inquis; ergo etiam valeret Matrimonium, similiter sponsalia, tametsi deesset unus aut alter dies; immò si ultimus annus tantum sit inceptus. Probatur Consequentia ex leg. A qua etate, sup. allegata ibi: Plus arbitror: Etiam si pridie Calendarum fecerit post 6. horas noctis valeret testamentum: jam enim compleisse videtur annum quartum decimum, ut Marciano videtur. Deindè leg. 8. ff. de Muner. & honor. sic scriptum habemus. Ad Rempu. administrandam ante 25. annum, vel ad munera, quæ non patrimonii sunt vel honores, admitti minores non oportet. Denique nec Decuriones creantur, vel creati suffragium in curia ferunt. Annus autem 25. captus pro pleno habetur; hoc enim in honoribus favoris causâ constitutum est, ut pro plenis inchoatos accipiamus: sed in his honoribus, in quibus Reipub. quid eis non committitur. Ceterum cum damno publico honorem ei committi non est dicendum, etiam cum ipsius pernicie minoris.

Respondeo; hoc jus seipsum explicat; Respo. ad 2. nam, ut patet ex illis verbis: Hoc enim in legem honoribus &c. in favorem Reipub. constitutum fuit, cui nullatenus comparari potest Matrimonium aut sponsalia, qui sunt actus privatorum. Undè jus illud specialissimum est, ut notat Gloss. in leg. 3. de Min. verb. Momentum. ibi: Quod de anno incepto dicitur (in præfato jure) favore Reipubl. est, ut sint ibi legitimi plures, qui possint eligi, & sic specialissimum.

Quantum ad primam legem. Respondeo primò, ibi non deesse unum aut alterum diem ut clarum est, adedque hæc sententia ex illa lege non benè probatur. Secundò respondent Aliqui; hanc esse particularem sententiam illius Jurisconsulti, quæ ab Aliis communiter non recipitur. Respondeo 3. cum Gloss. ibi in propositione casus: Complevisse intelligitur quocumque modo retigerit de die artificiali ultimo 14. anni, id est, à mane usque ad vesperam: & quocumque modo retigerit de die naturali ultimo 14. vel 12. anni, id est transactà 6. hor à penultimi diei Kal. Janua. in quibus natus est faciens testamentum. De die artificiali prædicto habes in vers. Utrum autem: de die naturali in vers. Plus arbitror &c. Hæc Gloss. Et consequenter idem dicendum foret de Matrimonio & sponsalibus.

H

Nec

270.
Instansia ex
l. 5. ff. Qui
test. & l. 8.
ff. de Muner.

Respo. ad 2.
in legem.

271.
Responiones
ad 1. legem.

272.

267.
Ostenditur
quid liceat.

268.
Objeccio.

L. 1. ff. de
Minor.

269.
Objeccio.

C. 16. de
Regula.

Con. Trid.

Ex eo quod
sufficiat ul-
timum diem
esse incep-
tum, nullum
sequitur in-
conueniens.

Nec inde ullum oritur inconueniens; quia per hoc non relinquitur complementum septennii uniuscuiusque iudicio, sicuti relinqueretur, si sufficeret septennium esse completum moraliter. Ut ergo aliquid certi & firmi haberetur circa ætatem, requisitam ad Matrimonium vel sponsalia, merito DD. multi docent, complementum illius ætatis, à jure requisitum, debere esse metaphysicum seu mathematicum, saltem quo ad numerum dierum.

Veluti dum per legem constituitur pretium alicujus rei, cenletur illud pretium in indivisibili consistere, ut habeatur aliquid certi & firmi; alias enim relinqueretur uniuscuiusque iudicio, ac proinde frustra posset videri illa lex. Ergo similiter in casu proposito; nam quot capita, tot aliquando diversa iudicia, & quod unus iudicat breve tempus, ante ætatem mathematicè completam, alter iudicat longum tempus; Aliqui siquidem iudicant breve tempus tres dies, Alii duos, Aliqui etiam decem, Alius unum aut alterum mensurum.

273.
Sententia
Doct. Angel.

Audiamus Doctorem Angelicum, qui citatur pro complemento morali, & quem multi Alii sequuntur, quos vide apud Sanchez supra numero quarto. Sic scribit 4. distinctione vigesima septimâ, quæstione secundâ, articulo secundo. *Ad septimum dicendum, quod in sponsalibus etiam similiter, si appropinquant contrahentes ad tempus septennium, contractus sponsalium habet robur; quia secundum Philof. in 2. Phys. (textu 55.)* Quod parum deest, quasi nihil deesse videtur. *Hæc autem propinquitas à quibusdam determinatur tempus sex mensium: sed melius est, quod determinetur secundum conditionem contrahentium; quia in quibusdam magis acceleratur usus rationis, quam in aliis.* Hæc sanctus Thomas.

Explicatur.

Qui, salvo meliore, non aliud videtur voluisse, quam quod ait ultima pars Conclus. scilicet: *Malitia tamen supplet ætatem.* Colligo ex ultimis verbis: *Sed melius est quod determinetur &c. quia in quibusdam magis acceleratur usus rationis, quam in aliis.* Ergo secundum Doctorem Angelicum attendendus est usus rationis, qui in quibusdam aliquando advenit ante septennium, quo casu docet contractum sponsalium habere robur, quæ est communis sententia, ut statim videbimus.

274.
Perinde est,
sive uterque
sit minor
septennio, si-
ve una pars
tantum.

Tantum præmitto, perinde esse, sive uterque sit minor septennio, sive una pars tantum; quia vera sponsalia, ut patet ex Conclusione secunda non possunt claudicare; unde si ex parte unius contractus est invalidus, etiam erit invalidus ex parte utriusque. Vide

jura supra allegata, in quibus requiritur septennium, & nullum poterit manere dubium de hac veritate benè intellecta. Intelligi porro debet, nisi post septennium expressè vel tacitè sponsalia, antea invalidè contracta, ratificentur.

Quæris, quod signum tacitæ ratificationis? Respondeo: si adveniente legitimâ ætate contrahentes simul habitent; arg. cap. unic. de Despons. impub. in 6. in principio: *Si infantes ad invicem, vel unus major septennio, & alter minor, sponsalia contraxerint, ipsi, vel parentes pro eis: nisi per cohabitationem eorum mutuan, seu alias verbo vel factò ipsorum liquido appareat, eosdem in eadem voluntate, factos majores septennio, perdurare: Sponsalia huiusmodi, quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minime convalescunt, & idèò cum sint nulla, ratione defectûs consensûs, publicæ honestatis, justitiam non inducunt.*

Ubi Gloss. verb. *Verbo*, inquit: *Quia post septennium ad invicem vocant se sponfos.* Et verb. *Vel factò*, sic ait: *Ut quia post septennium secum jacet, vel eam osculatur ut sponsus, vel his similibus: & sic non refert, an quid fiat verbo vel factò.* Ergo, præter mutuan habitationem, hoc verbum, & hoc factum, & alia similia sunt signa tacitæ ratificationis. Sufficit autem si mutua habitatio sit in domo viri, vel mulieris, vel eujuscumque, ut docent Hostiensis cap. *Litæras.* de Despons. impub. prope finem, & Alii, quos citat & sequitur Sanchez supra num. 6.

Eo semper salvo, ut adsit internus consensus pro foro conscientie (qui in foro externo præsumitur ex iis signis) & per consequens notitia sponsalium, tempore infantie initorum; nihil enim volitum, quin præcognitum, immò & notitia invaliditatis istorum sponsalium; si enim ex errore, quo putant ea esse valida, mutuo cohabitent, aut ad invicem vocant se sponfos, nihil agunt juxta DD. communiter; quia error circa substantiam tollit consensum; arg. leg. 15. ff. de Jurisdictione, sequentis tenoris: *Si per errorem alius pro alio Prætor fuerit aditus: nihil valebit, quod actum est: nec enim ferendus est, qui dicat, consensisse eos in Præsidem, cum, ut Fulianus scribit, non consentiant, qui errant; quid enim tam contrarium consensui est, quam error, qui imperiam detegit?*

Ergo similiter in casu proposito, si per errorem aliqui cohabitent, aut ad invicem vocant se sponfos, putantes reverà se esse sponfos, cum tamen non sint sponfi; nihil valebit, quod actum est. Simile est in Matrimonio & Professione Religiosa, quæ in-

275.

Signum ra-
tificationis
sponsalium
post septen-
nium ex
cap. un. de
Despons.
impub. in 6.

Hostiensis

Sanchez.

276.

Requiratur
us sciam
sponsi in
licitatem
priorum
sponsalium

L. x. ff. de
Jurisd.

va.

valida non ratificatur tacite ab eo, qui ignorat invaliditatem, ut de Matrimonio pro fixius dicemus tuo loco.

277. *Probatur malitiam hic supplere defectum aetatis.*
Restat hic probanda ultima pars Conclusionis; videlicet, malitiam supplere aetatem sponsalium, sicuti supplet aetatem Matrimonii. Et revera non melius probatur, quam exemplo Matrimonii, in quo, ut ex jure certo constat, malitia supplet aetatem, ut suo loco videbimus, ergo etiam in sponsalibus, cum sint via quaedam ad Matrimonium, eademque in eis militet ratio. Quod addo; quia ex prohibitione Matrimonii clandestini, non bene infertur etiam sponsalia clandestina esse prohibita, ut Concluf. sequenti dicitur.

Eadem est ratio aetatis sponsalium & matrimonialis.
Porro quod sit eadem ratio aetatis sponsalium & matrimonialis, probatur: idem jus requirit certam aetatem pro Matrimonio, v. g. annum 14. in masculino, & 12. in foemina, quia ordinariè in illa aetate, & non ante illam, homo pubescit, & fit aptus ad actum conjugalem. Item; quia in illa aetate, & non ante illam, regulariter censetur homo habere sufficientem prudentiam, ad incedendum contractum, tam onerosum & indissolubilem. Consimiliter autem idem jus requirit certam aetatem, puta septennium, ad valorem sponsalium; quia ordinariè in ea aetate, & non ante illam, adest usus rationis sufficiens pro illo contractu, qui adveniente pubertate solubilis est.

Uterius, idcirco malitia supplet aetatem in Matrimonio, & valet tunc Matrimonium ante aetatem legitimam contractum; quia tunc censentur adeste omnia, propter quae jus certam aetatem requirit; ergo similiter, quando ante aetatem sponsalium adfuit ea, propter quae illa aetas requiritur, non est ratio, quare tunc non valeant sponsalia, ante aetatem legitimam contracta.

278. *Prima confirmatio ex l. 4. ff. de Sponsal.*
Confirmatio prima fumitur ex jure Civili ff. de Spons. leg. 14. *A primordio aetatis sponsalia effici possunt, si modo id fieri ab utraque persona intelligatur.* Ubi solum requiritur, quod contrahentes intelligant id, quod faciunt, puta naturam contractus sponsaliorum. Additur autem in eadem lege: *Id est, si non sint minores 7. annis;* quia ordinariè, ut statim dixi, ante illam aetatem non intelligunt naturam illius contractus, & idem non mirum, quod ab eo repellantur.

Alioquin, satis indicatur prioribus verbis absolute sufficere, quod ab utraque persona intelligatur, quid fiat.

Sanchez.
Idque verum existimat Sanchez supra num. 14. sive sint proximi septennio, sive non; quia, inquit, septennium non praescribitur, quasi id necessarium sit, sed quia ea aetate praesumit jus usum rationis advenire;

ergo si quacumque aetate ante septennium usus rationis adveniat, erunt vera sponsalia; non enim major est ratio de proximis septennio, vel multo minoribus, si eodem rationis usu gaudeant.

Si dixeris; in Matrimonio non satis est, ut malitia suppleat aetatem, id est, ut potentia generativa reperiat in pubertate; sed ultra requiritur discretio & prudentia requisita ad conjugalem consensum, ut constat ex cap. fin. de Despons. impub. ubi haec malitia nuncupatur prudentia, ibi: *Quia vero nobis constare non potuit, cujus aetatis esset puella, cum eidem viro exiit desponsata, cum dicitur, quod circiter 12. annos habebat, utrumne prudentia tunc in illa suppleret aetatem.* Ex ex cap. *Continebatur.* eod. ubi textus ponderat copulam, cum aetate pubertati proxima, ibi: *Si autem fueris aetati proxima, ut in undecimo, vel circa 12. annum, & cum suo assensu desponsata, & cognita ab eodem viro, separari non debet.* Ergo similiter in sponsalibus non satis erit usus rationis quicumque, sed talis qualis septennio vel proximè advenit.

Respondet Sanchez supra: disparem esse rationem; nam Matrimonium semel contractum indissolubile est, & idem ultra potentiam generandi requiritur discretio & prudentia; sponsalia autem, ab impuberibus contracta, solubilia sunt, si alter pubertatem adeptus reclamatur, & idem nil mirum est, si ad ea contrahenda qualiscumque usus rationis sufficiat. Haec ille.

Hercule omnes admittunt; majorem usum rationis necessarium esse ad contrahendum Matrimonium, quam ad celebranda sponsalia; sed quæro ego, an sicuti valent sponsalia, secundum sententiam Sanchez, etiam anno 5. v. g. inita, dummodò adfit sufficiens usus rationis; ita etiam valeret Matrimonium, celebratum à viro, anno v. g. 12. dummodò sive per naturam, sive per miraculum, cum potentia generandi conjuncta sit illo tempore discretio & prudentia, quæ communiter tantum advenit anno 14. Et sanè non video satis clarè, quare tale Matrimonium non valeret; nam quod jus ponderet aetatem pubertati proximam, idem est; quia communiter non advenit sive potentia generandi, sive discretio & prudentia ante illam aetatem, sed de hoc iterum redibit quaestio, ubi de aetate matrimoniali.

281. *Secunda confirmatio ex cap. 3. de Sponsal.*
Confirmatur 2. principalis doctrina ex jure Canonico: nam cap. *Juvenis.* 3. de Sponsalib. decernitur ex Matrimonio contracto inter juvenem majorem septennio, & puellam minorem septennio ortum fuisse impedimentum publicæ honestatis. Haec sunt verba juris: *Juvenis, qui puellam nondum sep-*

279. *Objeclio.*

Cap. fin. de Despons. impub.

C. 6. eod.

280. *Resp. Sanchez.*

281. *Secunda confirmatio ex cap. 3. de Sponsal.*

septennem duxit, quamvis ætas repugnaret, ex humana tamen fragilitate forsitan tentavit, quod complere non potuit. Quia igitur in his, quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus: tum propter honestatem Ecclesie, quia ipsa conjux ipsius fuisse dicitur: tum propter prædictam dubitationem: Mandamus quatenus consobrinam ipsius puella, quam postmodum duxit, dividas ab eodem.

Respons. Adversariorum rejicitur.

Respondent Adversarii (quorum sententia est etiam probabilis) ibi fuisse Matrimonium de præsentinimum, quod habet rationem sponsalium. Sed contra: si Matrimonium illud potuerit habere rationem sponsalium, quando tamen altera pars non erat septennis, quia videlicet malitia supplebat ætatem; cur non etiam sponsalia de futuro potuissent subsistere? Neque enim in jure minor ætas requiritur, ut Matrimonium habeat rationem verorum sponsalium, quam ut contrahantur vera sponsalia.

282. Obje-
ctio.

Objiciunt præterea Adversarii cap. *Literas*, 4. de Despons. impub. ubi Alex. 3. declarat, ex sponsalibus cum puella minori septennio non fuisse ortam publicam honestatem, & propterea posse sponsum ducere matrem puellæ. Verba textus vide in principio Conclus.

Diluitur.

Sed facile respondetur; puellam in casu illo non habuisse sufficientem usum rationis, ut patet ex his verbis, *Quandam puellam in cunabulis desponsavit*; adeoque non est casus propositus, videlicet, in quo malitia supplet ætatem.

283. Alia ob-
jectio, Et ejus
solutio ex
Sanchez.

Si rursus obijciat: Ubi certa ætas jure præscribitur, præveniri nequit, ut constat in Professione & testamento. Respondet Sanchez supra, id esse verum, nisi jure expressum sit contrarium in aliquo casu æquivalenti, ut contingit hic. Rationem, quare potius jus id ordinaverit in sponsalibus & Matrimonio, quam in Professione & testamento, facile colliges ex supra dictis.

Non frustra
jus præscrip-
sit talem
ætatem.

Nec idem frustra præscripsit jus talem ætatem, ut Adversarii contendunt; nam utilitas hæc est, quod in dubio de sufficienti usu rationis, si Sponsus habuerit ætatem legitimam, judicari debeat pro valore sponsalium; secus si non habuerit ætatem legitimam, & idem est de Matrimonio.

284. An peccent,
qui ante
septennium
invalidè
contrahunt
sponsalia.

Si autem à me quaeritur; an peccent, qui ante septennium invalidè contrahunt sponsalia. Respondeo; non peccare, saltem mortaliter, quando utraque pars est minor septennio. Ratio clara est; quia non habent usum rationis sufficientem ad peccatum mortale; nam si illum haberent, jam malitia ætatem suppleret, adeoque contraherent validè ex hac parte; ergo non est casus, qui proponitur. An autem peccent venialiter, est alia quaestio. Ante resolutionem oportet supponere cum

communi sententia, quod possit puer habere sufficientem usum rationis ad peccandum venialiter, & non ad peccandum mortaliter. Secundo: jura aliquando invalidant aliquem contractum, quem tamen non prohibent; sæpius tamen eundem contractum etiam prohibent.

Ad discernendum autem, an lex sit purè irritans, an verò simul prohibens; respiciendum est primò ad verba legis, num dirigantur ad personam, præcipiendo eidem vel prohibendo; an verò immediatè versentur circa actionem seu contractum, illum qualificando vel confirmando. Prior prohibet, posterior non ex vi verborum. Exemplum prioris, lex Trident. sess. 25. de Reg. c. 15. irritans Professionem ante annum 16. expletum. Exemplum posterioris, lex irritans testamentum solemne. Secundo videndum est, an materia legis ordinetur ad bonum publicum vel privatum; & utrum ad finem legis non solum irritatio, sed etiam prohibitio expediat. Tertio; an irritatio imponatur in poenam ejusdem actus, tunc enim ordinariè simul actus prohibetur, aut certè supponitur aliunde prohibitus; ut lex irritans collationem beneficii per confidentiam, in conscientia prohibet illam; & lex irritans electionem Religiosi ad Episcopatum, acceptatum sine licentia sui Prælati, prohibet talem acceptationem; sic etiam turpia legata, dum irritantur in odium scribentis, prohibentur, vel saltem prohibita esse supponuntur in leg. *Turpia*, 54. ff. de Legatis, *Turpia legata, quæ denotandi magis legatarii gratiâ scribuntur, odio scribentis, pro non scriptis habentur.*

Denique considerandum est, an actus ex vi sui objecti & naturæ talis sit, ut velle illum facere, quando validè fieri non potest, turpe sit, & contra rectam rationem. Hoc autem maximè videtur contingere in materia Religionis, & in actibus sacris, ac in materia justitiæ: nam efficere actionem sacram modo irritò & invalido sacrilegium est; quia est contra reverentiam debitam rei sacræ, ut facere Sacramentum irritum. Et hæc ratio, etiam si Conc. Trident. expressè non prohibuisset, sed tantum irritasset Matrimonium, factum sine Parocho & testibus, esset grave peccatum illud sic contrahere, quia esset contra reverentiam Sacramenti; idemque est de quolibet alio Matrimonio, contracto cum impedimento irritante.

Idem videre licet in materia justitiæ; nam electionem facere, prætermisâ substantiali formâ, grave peccatum est; quia necessario involvit injustitiam, & idèò graviter punitur in Trident. sess. 25. cap. 6. de Regul. Idem est quoties quis ex officio tenetur facere actum; nam consequenter tenetur facere validum, & idèò prætermittendo debitam formam,

285. Signa, ex quibus colligitur, an lex sit purè irritans, an verò simul prohibens. Primum, Concil. Lud. Secundum, Tertium,

L. 54. ff. de de Lega. 1.

286. Quartum,

Facere actionem invalidam in materia Religionis aut justitiæ est peccatum.

nam, contra iustitiam faciet; ut si iudex proferendo sententiam substantiales circumstantias omittat.

287. *de contra legem positivam irritantem.* Videri autem posset, hæc obligatio in huiusmodi casibus non provenire proprie & formaliter ex lege positiva, sed esse de jure naturali, quamvis non resulter, nisi positâ institutione talis formæ, quam invenit lex positiva; sicuti profanatio calicis consecrati sacrilegium est contra legem naturalem, licet supponat consecrationem ex positiva institutione. Sed licet verum sit tale peccatum esse contra legem naturalem, etiam est contra legem positivam; nam eo ipso quod præfinitalem formam in tali materia, constituit in illa medium iustitiæ vel Religionis, & idè qui debitam formam prætermittit, etiam legem humanam violat, quia lex illa instituendo talem formam, ponit illam ut necessariam ad honestatem, & consequenter prohibet actum sine illa factum; sicut lex quæ taxat pretium rei, necessariò prohibet carius vendere, etiamsi verbis formaliter prohibentibus id non explicaret. Ita Suarez de leg. lib. 5. c. 20. n. 5. & 6.

288. *Licit per se loquendo factum esse testamento sine mensura mensuris formis.* Sed quid si actus, qui per legem irritatur, ex vi sui objecti & naturæ non sit talis, ut velle illum facere, quando validè fieri non potest, turpe sit & contra rectam rationem? Respondeo; talem legem esse purè irritantem, id est, non obligare in conscientia ad servandam formam præscriptam in actu, seu ad non faciendum actum sine tali forma. Exemplum suprâ positum de testamento minus solemni, quod per se licitum est facere, quia efficere testamentum validè, non est de jure naturæ, neque præcipitur per legem, dantem formam substantialem actui; ergo &c. quia quod non est contra præceptum, non est peccatum. Quod non sit contra jus naturæ probatur; quia sicuti jus naturæ non obligat ad absolutè faciendum testamentum, ita etiam non obligat ad effectum ejus; ergo non obligat ad illud validè faciendum, quia ex invaliditate tantùm sequitur, quod non habeat effectum; hoc autem non est contra præceptum; quia nullus jure naturæ tenetur alteri relinquere sua bona.

289. *Objectio.* Dices; ex tali actu invalido sequi potest deceptio alterius vel inimicitia, vel simile inconveniens, vel saltem ille actus sic factus, erit otiosus & impertinens; ergo non licet.

Resp. Suarii. Respondet Suarez suprâ n. 8. in primis, licet hoc totum concedatur, non sequi, quod sit lege humanâ prohibitus. Sed hoc videtur minus consequenter dictum, nam si hæc incommoda per se sequuntur ex actu illo invalido; ergo ille actus invalidus ex natura sua est turpis, & contra rectam rationem; atqui, secundùm Suarium suprâ, actus invalidus,

qui ex vi sui objecti & naturæ est contra rectam rationem, prohibetur per legem positivam, quæ causat illam invaliditatem; ergo &c.

Idè melius respondet idem Auctor secundò; hæc non per se sequi, sed esse accidentalialia; quia potest interdum ratio aliqua vel finis honestus movere ad testamentum faciendum etiam sine solemnitate, ut nimirùm si aliter non possit constare de voluntate morientis, saltem illo modo constet; vel certè ut sic exterius satisfaciat testator importunis precibus alicujus extranei, volens ut alius ab intestato habeat hæreditatem: tunc enim neque mentitur, neque alicui facit injuriam, sed utitur jure suo, & foras redimit vexationem suam. Et ita ibi non intervenit deceptio, vel si sequatur, erit passiva (ut sic dicam) non activa, & idem est de inimicitia & aliis incommodis. Hæc ille.

Itaque faciens testamentum invalidum, utitur jure suo, cum nec jus naturale, nec jus positivum usquam hoc prohibeat; ac proinde ex ea parte nullum est peccatum. Si autem tertius decipiatur, putans testamentum esse validum; sibi & ignorantia suæ, quæ ignorat leges & jus alterius, debet imputare; non verò actioni testatoris, quæ de se non est deceptiva, adedque nec ex ista parte peccaminosa; nisi fortè testator deceptionem intenderet, quod non est ex natura rei, sed solum per accidens. Nec obstat; quod videat proximum decipiendum; quia multas actiones ex causa aliqua licitè facimus, ex quibus prævidemus proximum decipiendum, modò de se deceptorie non sint, nec deceptionem intendamus.

Possumus & alias leges purè irritantes afferre, v. g. legem irritantem venditionem fundi dotalis, factam ab uxore, etiam cum licentia mariti, vel irritantis renuntiationem hæreditatis paternæ, quam facit filia, cum nuptui traditur dote contenta; & tamen licet uxor vendat, & filia renuntiet, non peccant, quia cedere possunt jure suo. Quæ videtur Suario suprâ n. 11. esse ratio à priori, ob quam in talibus legibus fiat irratio actus, sine prohibitione illius; quia huiusmodi leges beneficium intendunt conferre illi, cujus actum irritant; & idè nolunt aliam coactionem vel obligationem in conscientia illi imponere.

Quæstio jam est; an lex irritans sponsalia ante septennium, sit purè irritans; an verò simul actum illum prohibeat. Et quidem facere contractum illum irritum, non videtur ex vi sui objecti & naturæ contra rectam rationem; cum neque Sacramento fiat irrevocantia, nam sponsalia non sunt Sacramentum, sed tantùm aliquis contractus civilis; neque per se loquendo alicui inferatur damnum, & aliunde posset occurrere aliqua justa causa, v.

Alia.

290.

Faciens te d. stamentum invalidum utitur jure suo.

Aliqua leges purè irritantes.

Suarius.

291.

An lex irritans sponsalia ante septennium sit purè irritans.

g. ad redimendam vexationem. Nisi ergo probetur talis contractus directè prohibitus per aliquam legem, nullam tali casu inuenio in eo malitiam, nequidem venialem.

Probatur talis contractus directè prohibitus ex c. 2. de Despons. impub.

Probatur, inquis, directè prohibitus in cap. 2. de Despons. impub. ubi sic loquitur Nicol. Papa: *Districte inhihemus, ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad aetatem legibus vel Canonibus determinatam non pervenerit, conjungantur: nisi forte aliqua urgentissima necessitate interveniente, utpote pro bono pacis, talis conjunctio toleretur.*

292. Aliqui intelligunt d. cap. de sponsalibus etiam ante pubertatem.

Respondent Aliqui: illa verba non continere præceptum; sed contrarium apparet ex his prioribus: *Districte inhihemus.* Hinc Alii melius dicunt, continere præceptum, idque sub mortali; sed disputant, an de sponsalibus, an verò de Matrimonio debeant intelligi. Et primi quidem intelligunt de sponsalibus, etiam ante pubertatem. Ratio, inquit, prohibitionis est; ne contra bonum commune Matrimonia impediantur; quando enim uterque, vel alter est impubes, oritur publica honestas, & facile puberes effecti, ab eis resiliunt, impediturque ne possint eorum consanguineis Matrimonio copulari, & ex tali dissolutione discordiæ rixæque oriuntur. Ita Gloss. dict. cap. 2. verb. *Conjungan- tur.* ibi: *Vel intellige quantum ad sponsalia: Et ideo prohibentur, quia sepe mutant postea voluntatem: unde propterea oritur discordia inter ipsos, & divergentes consanguineis copulantur, ut supra sit. prox. Juvenis, quod esse non potest, supra sit. prox.* Sponsam. Ber. Moderatur autem hanc sententiam Sylvester verb. *Matrimonium*, 5. q. 6. & verb. *Sponsalia*, q. 3. dicto 1. existimans, eam debere intelligi de sponsalibus non motu proprio, sed aliorum persuasione contractis ante pubertatem: & dicit Sylvester, culpam hanc esse lethalem.

Moderatio quadam Sylvestri.

293. Rejicitur hic intellectus, & ejus moderatio.

Sed contra hanc moderationem opponitur; quòd ejus nulla fiat mentio in illo jure; ergo gratis conficta videtur. Deinde, contra sententiam illam potest argui ex his verbis præfati juris: *Quorum uterque, vel alter, ad aetatem legibus vel Canonibus determinatam non pervenerit.* Jam autem ætas sponsalium legibus determinata, est septennium; ergo non loquitur jus de illis, qui post septennium ante pubertatem contrahunt sponsalia.

Alii intelligunt d. cap. de sponsalibus ante septennium.

Hinc Alii intelligunt dict. cap. 2. de sponsalibus contractis ante septennium; dicunt, esse peccatum mortale tunc contrahere sponsalia absque legitima causa, & licentia Episcopi. Requirit tamen usum rationis, & à fortiori putant, peccare mortaliter, consulentes & inducentes eos ad contrahendum.

294. Contra arguitur.

Sed contra dicit aliquis, qui contrahunt ante septennium, habentes usum rationis, non videntur contrahere ante aetatem legibus vel Canonibus determinatam, si ille usus rationis

sufficiat ad peccandum mortaliter, nam in ipsis malitia supplet ætatem. Quare non video, inquit Sanchez disp. 17. n. 4. quo pacto jus prohibere poterit, sponsalia ante rationis usum contrahi.

Ego autem video, quo pacto poterit prohibere, non quidem ante omnem rationis usum utriusque partis, sed post rationis usum sufficientem ad peccatum veniale, insufficientem tamen ad peccatum mortale, si talis detur. Deinde, ante usum rationis unius tantum partis, & post usum rationis alterius partis, sufficientis etiam ad peccatum mortale. Video, inquam, quo pacto poterit prohibere sponsalia in primo casu sub peccato veniali; in secundo autem casu parti utenti ratione etiam sub mortali; an autem sic voluerit prohibere, est alia quaestio.

Sententia multò probabilior (inquit Sanchez supra) ait, textum non intelligi de sponsalibus, quia dicit: *Non conjungantur*; at sponsalia non sunt proprie conjunctio, sed conjunctionis promissio; & cum res pœnalis & prohibitoria sit, non est extendenda extra proprium significatum.

Quæris, an ergo sit peccatum mortale contrahere Matrimonium ante ætatem legitimam? Affirmant Aliqui; quoniam est prohibitio in materia gravi, & quia infertur Sacramento injuria; nam redditur irritum defectu ætatis, quod non habet locum in sponsalibus, ut supra diximus.

Nihilominus sententiam oppositam reputat Sanchez supra n. 6. valde probabilem. Primò; quia à jure antiquo recedendum non est absque textu expresso, eò quòd juris correctio est odiosa & omnino vitanda, leg. *Præcipimus.* Cod. de Apell. §. fin. *Quiaquid autem hac lege specialiter non videtur expressum, id veterum legum constituitur iunctumque regulis omnes relictum intelligant.* Quod ad eò verum est, ut gratiã vitandæ juris correctionis à propria verborum significatione recedendum sit, ut docent Auctores plures apud Sanchez supra. Sed Matrimonium de præfenti inter impuberes est permixtum multis Canonibus, & interpretantur quasi essent verba de futuro, cap. fin. de Despons. impub. ibi: *Procul Dubio inter eos non conjungam, sed sponsalia contracta fuerunt.* Et cap. un. eod. in 6. ibi: *Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impubes non proximi pubertati, & in quibus aetatem malitia non supplebat, per verba contraxerint de præfenti: sponsalia enim illa, quæ juris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro &c.* Ergo non est dicendum (inquit Sanchez supra) dictum cap. 2. correxisse hæc jura, cum optimè possit interpretari, ne corrigat Rogas, quæ illa interpretatio? Respondetur; conjugium contractum inter eos, quorum

Sententia probabilior, d. cap. non intelligi de sponsalibus, ex Sanchez.

295. An sit peccatum mortale contrahere Matrimonium ante legitimum ætatem. Prima præfatio parit negantem ex Sanchez. L. 3. 2. C. de Appel.

Cap. fin. de Despons. impub. C. un. eod. in 6.

rum uterque vel alter ad legitimam ætatem non pervenerit, non conjugium, sed sponsalia tantum esse. Sed an hæc sit optima, relinquendo iudicio Lectoris.

296. Alia probatio, in eod. Panorm. præpositus

Aliam probationem suæ doctrinæ subiungit Sanchez, dicens: Item quia Panormitanus eo cap. 2. n. 5. & Præpos. ibi n. 2. explicant illum textum, ut tantum prohibeat, ne impubes, vel pubes cum impubere contrahant Matrimonium, simulque copulæ carnali dent operam, ne postmodum de Matrimonii valore dubitetur. Quod si urgeas, textum permittere hanc conjunctionem propter pacis bonum, non posset autem permitti copula. Respondeo; permitti quidem posse, quando iudicio Episcopi probabile esset, malitiam prævenire ætatem, urgentissimamque causam concurrentem, quamvis de potentia ad copulam dubium esset aliqual, & si experientia facta comperiretur nondum adesse potentiam, esset illud Matrimonium sponsalia juris interpretatione. Hæc ille.

297. Quomodo non intelligitur Basil. in suis.

Quæ sic intelligit Basil. Pontius de Matrim. lib. 12. c. 5. n. 4. Quod, inquit, ibi dicitur: propter urgentissimam necessitatem, utpote pro bono pacis, posse illos conjugii, qui non sunt iustæ ætatis ad contrahendum, referri non potest ad veram Matrimonii conjunctionem, propter defectum consensum Matrimonialis, qui nondum est in impuberibus; sed referendum est ad conjunctionem Matrimonialelem, quæ fit de facto, non de jure: & idem textus utitur verbo: *Toleretur*, quasi per dissimulationem quamdam, quam interpretationem admittunt Canisius & Tho. Sanchez lib. 1. disp. 17. n. 6. Ita Pontius. An mentem Sanchez assecutus fuerit, facile cognosces ex ipsissimis verbis Sanchez supra relatis.

Quomodo Pontius in eod. cap. 2.

Interim hæc interpretatio apparet Pontio difficilis. Quia, inquit, si etiam ante pubertatem sequeretur copula, transirent jure antiquo ea sponsalia in Matrimonium. Quare ego vel intelligerem textum de conjunctione, hoc est, habitatione in eadem domo; vel dicerem ante Clementem 3. valuisse Matrimonia de præsentibus inter impuberes, quæ erant veluti conditionalia Matrimonia. Nicolaus autem, qui multis annis præcessit Clement. 3. ea prohibuit, nisi magni alicujus diffidii vitandi causa fierent. Itaque jus istud in dicto cap. 2. non corrigit alia jura, quæ Matrimonium de præsentibus inter impuberes resolvunt in sponsalia, cum sit antiquius; sed statuit, ne talis contractus de præsentibus inter impuberes fiat nisi ex magna causa. Quem contractum de præsentibus inter impuberes posteriora jura Clem. Lucii & Innoc. 3. vim tantum sponsalium re ipsa habere vel declararunt, vel denuo statuerunt. Hucusque Pontius.

A quo si petas; an graviter peccent, qui ante pubertatem contrahunt Matrimonium de præsentibus. Affirmat lib. 7. c. 65. n. 3. sub hac forma verborum. Secundo colligitur graviter peccare eos, qui ante legitimam ætatem contrahunt, nisi adit urgentissima causa, aut ignorantia excusentur, quamvis conjugio sint apti, cum id severe prohibeatur in cap. *Ubi non est*. de Despons. impub. Hæc ille.

298. Quid sentiat de Matrimonio contracto ante pubertatem. C. 2. de Despons. impub.

At verò loco supra citato sic scribit: Quod si ante septennium aliqui contrahant sponsalia, quæstio est, an sit peccatum. Ego sentio nullum esse. Quia si malitia supplet, valent: si non supplet, nihil agunt, neque injuriam inferunt alicui Sacramento. Idem dic, si ante ætatem legitimam contrahere velint Matrimonium. Quia quantumvis conentur, sponsalia tantum efficiunt, cum ante dictam ætatem pubertatis sint inhabiles contrahendo Matrimonium. Neque obstat textus in cap. 2. de Despons. impub. in illo enim non agitur de sponsalibus prohibendis, sed de Matrimonio non celebrando ante pubertatem. Hactenus Pontius.

299. An in d. cap. Pontifex agat de illis, qui apti sunt conjugio.

Ego vix possum credere, Pontificem in illo textu agere de illis, qui apti sunt conjugio, etenim nullam facit illius aptitudinis mentionem, cumque in ipsis malitia suppleat ætatem, si contrahunt, valet Matrimonium; quæ ergo potuit esse ratio tam severe prohibitionis? Planè ergo existimo, Nicolaum Papam fuisse locutum de iis, in quibus malitia non supplet ætatem; quibus jure merito severe potuit prohibere Matrimonium; saltem pro suo tempore, quando necdum tale Matrimonium habebat rationem sponsalium, sicuti de facto habet ex Constitutionibus aliorum Pontificum, quos integro sæculo præcessit Nicolaus. Et sanè nusquam juniores illi Pontifices significant, tale Matrimonium esse licitum; sed solummodo, si contrahatur licite vel illicite, non esse conjugium de præsentibus, sed sponsalia dumtaxat de futuro.

300. An impubes contrahentes Matrim. peccent graviter.

Unde, dicit aliquis, hic invalidè conficitur Sacramentum Matrimonii, simili modo, quo invalidè conficitur, quando contrahitur cum alio impedimento dirimente jure naturali aut positivo, v. g. consanguinitatis, affinitatis, criminis &c. Atque ad eò, consanguinei, qui volunt contrahere Matrimonium de præsentibus, quod tamen validè contrahere nequeunt, graviter peccant, quia conficiunt invalidum Sacramentum; sic etiam impuberes isti, qui volunt de præsentibus contrahere Matrimonium, quod tamen valide contrahere nequeunt videntur graviter peccare, quia conficiunt Sacramentum invalidum.

Occurrit Objection.

Nec obstat; quòd hic contractus interpretatione juris habeat vim sponsalium; quia ipsi non intendunt sponsalia tantum, alioquin

uterentur verbis de futuro, & non de presenti; sed intendunt verum contractum & Sacramentum Matrimonii. Hæc dispiciantur, & fortè placebit sententia affirmans, im-
puberes ita contrahentes graviter peccare.

Sed nunquid etiam graviter peccant puberes, qui clandestinè, id est, sinè Parocho & testibus sponsalia contrahunt? Respondeo:

CONCLUSIO IX.

Valent & licent Sponsalia clandestina.

301.
Probatur
sponsalia
clandestina
valere &
licere.

Sponsalia clandestina vocantur, quæ non contrahuntur coram Parocho & testibus. Hæc autem valent & licent, quia nulla extat eorum irritatio aut prohibitio. Non naturalis, ut omnibus liquidò constat; non etiam positiva, quia decretum Conc. Trident. sess. 34. de Refor. Marr. c. 1. quo non tantum prohibentur, sed etiam irritantur Matrimonia clandestina, non afficit sponsalia, utpote correctio juris communis, quæ est odiosa, & idè ultra rigorem verborum non debet extendi, sed intra proprietatem verborum planè est restringenda, juxta Reg. juris 15. de Reg. juris in 6. *Odia restringi, & favores convenit ampliari.* Ergo sponsalia in hoc decreto non veniunt intelligenda nomine Matrimonii.

Reg. 15. de
Reg. juris
in 6.

302.
An sit eadem ratio
Matrimonii &
sponsalium
in hac parte.
Trident.

Accedit: quod non sit eadem ratio Matrimonii & sponsalium in hac parte; nam ex clandestinis conjugiiis gravia peccata ortum habent, præsertim adulteria, ad quæ evitanda facta fuit illa prohibitio & irritatio, ut patet ex Trident. suprâ ibi: *Verum cum Sancta Synodus animadvertat, prohibitiones illas (Matrimonii clandestini) propter hominum inobedientiam jam non prodesse; & gravia peccata perpendat, quæ ex eisdem clandestinis conjugiiis ortum habent; præsertim verò eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio vivunt &c.* Jam autem ex sponsalibus clandestinis adulteria minimè ortum habent; ergo hoc decretum nullatenus ad illa extendendum; sed tanquam casus omisus, relinquendus est in dispositione juris communis; argumento l. *Præcipimus.* Cod. de Appell. Conclus. præced. citata, & l. 10. ff. de Lib. & post. sequentis tenoris: *Commodissimè est, qui nondum natus est, ita hæres instituitur: sive vivo me, sive mortuo natu fueris, hæres esto, aut etiam purè, neutrius temporis habitâ mentione. Si alteruter casus omisus fuerit: eo casu, qui omisus est, natus rumpit testamentum; quia hic filius nec sub conditione quidem scriptus hæres intelligitur, qui in hunc casum nascitur, qui non*

L. 10. ff. de
Li. & posth.

est testamento adprehensus.

Hinc nec aliæ Constitutiones juris communis, quibus ante Conc. Trident. Ecclesia semper detestata est atque prohibuit Matrimonia clandestina (sic enim ait Innoc. 3. cap. *Cum inhibitio*, 3. de Clandest. despons. *Cum inhibitio copula conjugalis sit in ultimis viribus gradibus revocata, eam in aliis volumus distribere servari. Unde prædecessorum nostrorum vestigiis inhærendo, clandestina conjugia penitus inhibebimus*) Hæc, inquam, Constitutiones, quæ licet non irritent, tamen prohibent Matrimonia clandestina, non sunt extendenda ad sponsalia, cum & ipsæ odiosæ sint, utpote restringentes liberam facultatem juris naturalis, quæ prius erat, ipsum quoque Matrimonium clandestinè contrahendi. Porò in re odiosa sponsalia non veniunt nomine Matrimonii, ut patet ex dictis; maximè cum non sit paritas rationis, ut jam ostensum est; ergo non solum valent sponsalia clandestina, sed etiam licent.

Sed dicit aliquis; etsi ex sponsalibus clandestinis adulteria minimè ortum habeant, tamen fornicationes possunt ortum habere; nam per illa contrahitur impedimentum dirimens Matrimonium, quod tamen in foro externo non potest probari defectu testium; ergo fieri potest, quòd tales sponsi contrahentes invalidè Matrimonium propter tale impedimentum, maneat in perpetua fornicatione.

Respondeo; hinc solum sequitur, quòd Ecclesia potuisset propter illam rationem etiam sponsalia clandestina prohibere & irritare; fecisse autem, quod potuisset facere, si voluisset, non probatur ex illis iuribus, cum in illis non fiat mentio sponsalium de futuro, quæ propriè & strictè sponsalia sunt; sed solius Matrimonii de præsentì, quod strictè acceptum, sicut ostendimus, non significat sponsalia de futuro.

His non obstantibus, Aliqui apud Sanchez disp. 12. n. 1. docent, sponsalia clandestina non solum esse illicita, sed etiam invalida; & probant l. ex l. *Oratio*, 16. ff. de Spons. quæ sic sonat: *Oratio Imperatorum Antonini & Commodi, quæ quasdam nuptias in personam Senatorum inhibuit, de sponsalibus nihil locuta est: rectè tamen dicitur, etiam sponsalia in his casibus ipso jure nullius esse momenti, ut suppleatur, quod orationi deest.* Et ex leg. *Si quis tutor*, 6. v. 5. ff. de Ritu nupt. ubi sic scribitur: *Quamvis verbis orationis cautum sit, ne uxorem tutor pupillam suam ducat: tamen intelligendum est, ne desponderi quidem posse, nam cum qua nuptiæ contrahi non possunt, hæc plerumque nequidem desponderi potest: nam quæ duci potest, jure despondetur.* Ergo eo ipso, quòd Trident. irritavit Matrimonium clandestinum, censetur similia sponsalia irritasse.

Respondeo negando Consequentiam: nam

303.
Constitutio
nes juris
communis
prohibentes
Matrimo-
nium clan-
destinum,
non sunt
extendenda
ad sponsal.
C. 3. de
Cland. despi.

304.
Objectio.

305.
Sponsalia
clandestina
esse illicita
& invalida
probat ex
l. 16. ff. de
Sponsal. &
l. 6. ff. de
Ritu nupt.

306.
le-